

30 ენკენისთვე 1912 წ.

მიიღება ხელის მოწერა. ფასი 1 წლ.—5 მან. ამა 1912 წლ. დამლევამდე—1 მან, 50 კაპ. სოფლის მასწავლებელთ, სამკითხველოებს და უმაღლეს სასწავლებლებში მოსწავლეთ ღაფომობათ 4 მან.

ქოველ კვირეული საზოგადო-ქორო-

მიუზი და სალიტერატურო შურნალი

რედაქცია ღიაა ყოველ დღე 11—1 სათ.

სიმაძარტი: თბილისი, გაბაევსკიი პერ. №3 რედაქცია „კლდე“. დენქმისა: თბილისი კლდე.

ქართული სოფელი დაჩაგრულია, დარიბია. ქართველი გლეხი უბატრონოა! გაისმის ხშირად ჩვენში. და ამიტომ, როცა ვოცნებობთ ქართულ სოფლის აღორძინებაზედ, ძალა უნებურად გვებადება ერთი საყურადღებო საკითხი: ვინ უნდა იყოს ჩვენი სოფლის მშველელი, ვინ უნდა იყოს მისი პატრონი-წინამძღოლი და ხალხის ახალ კულტურულ-ეკონომიურ ბუდეების მომწყობი, ვინ უნდა აამოძრავოს გლეხის ბეჯითი თვითმოქმედება?

ამ კითხვებზედ სხვა ჩვენისთანა პატარა, მაგრამ განათლებული და კიდევ გამოცდილი ერები აი რას გვეუბნებიან: „შეიძლება დანამდვილებით იოქვას,—ამბობდა რუმინიის მოღვაწე ს. კუჰო, ერთ ერთ კოოპერატიულ მოღვაწეთა კრებაზედ,—რომ რუმინიის სოფლის ეკონომიურ-კულტურული აღორძინება შედეგია რუმინთა სოფლის მასწავლებლების და მღვდლების საუცხოვო მუშაობისა“.

„პოლონეთის სოფლის ცხოვრების მომწყობი და ხელმძღვანელი—სწერს პოლონელი მწერალი კ. ხრანევიჩი—უმეტეს შემთხვევაში სოფლის ინტელიგენცია არის: კსიონდზი (მღვდელი), ექიმი, მასწავლებელი, განათლებული მემამულე, მეაფთიაქე და სხვა. მათში უფრო თვალსაჩინო ადგილი

უჭირავს თავის მედგარ მოღვაწეობით კსიონდზსა“.

ბევრი სხვა მაგალითებიც შეიძლება მოვიყვანოთ, მაგრამ უამისოდაც ნათლად სჩანს, რომ, საზოგადოთ, გლეხთა კულტურულ-ეკონომიურ წინმსვლელობას ყოველთვის და ყველგან სათავეში უდგას სოფლის ინტელიგენცია. არც საკვირველია ესა, რადგან უკანასკნელი მჭიდროდ გადაბმულია სოფლის ცხოვრებასთან, მის ქირ-ვარამთან და შეიძლება აქვს ღრმად ჩაიხედოს გლეხთა პსიხოლოგიაში. ამიტომაც, რომ მის ხელშია უმეტეს შემთხვევაში ხალხის ბედ-იღბალი. მისი ავ-კარგიანობა უსათუოდ ხალხის ცხოვრებას ემჩნევა და დიდ კვალსაცა სტოვებს. მაგალითი ჩვენი სოფლის ცხოვრებაა.

რას წარმოადგენს დღეს ჩვენი სოფლის მასწავლებელი, მღვდელი, ექიმი, მემამულე, როგორც ხალხის მამოძრავებელი ძალა?

ქართველი მასწავლებელი—უმეტეს შემთხვევაში სწყველის თავის ბედს და სულ იმის ფიქრშია როგორმე წყეულ სოფლიდამ ქალაქში გადაცოცდეს.

მღვდელი?... ქართველი მღვდელი! ის ხომ არც კი სჩანს სადმე სოფლის საზოგადო ცხოვრებაში. რასაკვირველია უსათუოდ გამოჩნდება დრამების მოსაკრეფად, ან სიკვდილ-ქელეხების მოლოდინში, ე. ი.

მაშინ, როდესაც რასმეს ხედავს გამო-სარჩენსა, თორემ სხვაფერი არსად გამოდის არც „სულიერ მამად“, არც მაგალითის მა-ჩვენებლად.

ქართველი ექიმი?

ცარიელია ადგილი მისი „მოდვაწობი-სა“ სოფლად.

მემამულე? აქამდის ჰარიჰარალაღე, მრავალ ჟამიერ! არც თავისთვის არც სხვის-თვის. ან სადა გვეყვანან განათლებული მე-მამულენი?

იქნება ეს დახასიათება სასტიკიც იყოს, იქნება ჩვენ პესსიმისტურ გრძნობებმა გაგვი-ტაცეს, ჩვენი სინამდვილე ამას გვიკარნახებს. ეხლანდელ ქართულ სოფლის ცხოვრებას თუ დააკვირდებით იმ დასკვნამდე მიხვალთ, რომ უმეტეს შემთხვევაში ჩვენი ინტელიგენცია არამც თუ სოფელს არ ეკარება და ქალაქს ეტანება, არამედ როცა ბედი ძალაუნებუ-რად სოფელში ჩაადგება, მაშინაც გარე გარე უვლის ყოველს მის სულისკვეთებასა, მაგრამ ამასთან, არ შეიძლება თვალი მოვარიდოთ იმ ცოტაოდენ სოფლის მოღვაწეებზედ, რომ-ლებმაც ექა-იქ, საქართველოს სხვა და სხვა მიყრუებულ კუთხეებში კიდევ მოჰკიდეს ხელი მუშაობას და აწყობენ ეროვნულ საქ-მეს, იკრფავენ გარშემო შეიგნებულ გლეხო-ბას და ნელ-ნელა აჩაღებენ იმ ცეცხლს, რო-მელიც დღეს თუ ხვალ მოეკიდება ჩვენს ქვეყანას და გაუწმენდავს, გაუადვილებს წინ-სვლის გზებსა. მათში მასწავლებელიც, მღვდელიც, განათლებული მემამულეც შეგხვდებით. მაგრამ ცოტანი არიან, მეტად ცოტანი და ამაზედ ვჩივით და ვტყრობით.

თანამედროვე პროგრესი, საერთოდ, კულტურის სწრაფ მოძრაობაში გამოიხატე-ბა. ერები, ეროვნულ საქმის მოწყობა და განვითარებაში, ერთმანეთს ეჯიბრებიან. ვინც ჩამორჩება და დროზედ ვერ დაეწევა, ვაი იმისი ბრალი! გასჭექავენ როგორც ცარიელ კვერცხის ნაჭუქს, გადალახავენ და მიწასთან გაასწორებენ.

ეს რომ არ დაგვემართოს, მთელი ჩვენი ძალ ღონე და ენერჯია უნდა შევადოთ ხალხს ცხოვრეის გამდიდრებას. მის კულ-ტურულ ეკონომიურ ზრდას. ამისათვის კი

ჩვენი ყოვლად ჩამორჩენილი და ღარიბი ქვე-ყანა ბევრს, ძალიან ბევრს მუშაკს თხოუ-ლო'ს. და აი ამიტომ სოფლის ყველა ინტე-ლიგენტმა, ვისაც სამშო'ლოს ბედ-იღბალი თავის ბედ-იღბლად მიაჩნია, ვისაც გული შე-სტკივა ხალხისათვის, უნდა წააშველოს მად-ლიანი ხელი გლეხკაცს; თავისი ცოდნით, მხნეობით, მაგალითით უნდა გამოიყვანოს კულტურულ გზაზედ; ამისთვის კი საჭიროა მხურვალე სიყვარული სამშობლოსადმი, პა-ტიოსნება და დაუღალავი მუშაო'ა ხალხის საკეთილდღეოდ. და ამ სამუშაოში პატარა და დიდი ნა'იჯი—ორთავ დიდმნიშვნელო-ვანი

სულ უცბად და მოულოდნელად ლ. ანდრო-ნიკაშვილის კანდიდატურა შეუფერებელი აღმოჩნდა. „სახალხო გაზეთი“ პასუხად „იმ მრავალ რიცხოვან შეკითხვებისა“, რომელიც რედაქციას მოსდის, საქ-ვეყნოდ აცხადებს, რომ ანდრონიკაშვილი არამც თუ არ შეეფერება მის სურვილებს, პირიქით მაგნეც იქნება მისი განზრახვებისთვის. ასეთმა „პუბლიკა-ციამ“ გაგვაოცა არა მარტო ჩვენ; დარწმუნებულე-ბი ვართ იგი გააოცებს მრავალ მომხრეებს თვით „სახალხო გაზეთისა“. ჩვენთვის ძნელია მიუთი-თოთ იმ წუთზედ, როდესაც „სახალხო გაზეთი“ და ლ. ანდრონიკაშვილი ურთი-ერთს გაშორდნენ, ჩვენთვის ძნელია აგრეთვე მიუთითოთ იმ მიზეზე-დაც, რომლის წყალობით ეს დაშორება აუცილე-ბელი გახდა, რადგან ეს წუთიც და ეს მიზეზიც სულ ახალი ხნის აზრებია. მაგრამ რომ აღმოვაჩინოთ ის უცნაურობა, რომელიც ახასიათებს „სახალხო გაზეთის“ ჯგუფს, იძულებული ვართ ვსტკეათ, რომ იგი მეორე და მესამე საარჩევნო კომპანიებში მუდამ მისი მომხრე იყო. რა მოხდა ამ ხნის განმ-ვლობაში, ვინ გაიწია მარჯვენ, ვინ მარცხნივ, ვინ შეიცვალა თავისი რწმენა, თუ ყველაფერი ისევ თავის ადგილზეა, ეს სულ ისეთი კითხვებია, რომ-ლებიც თავისთავად გამოირკვევა რამწამსვე არჩევნე-ბი დამთავრდება ასეთი განცხადება იმ დროს, რო-ცა ყველას ეგონა—ყველაფერი თავის რიგზეა ცოტა არეულობას არ გამოიწივებს ჯერ იმ ბანაკში, რო-მელსაც „სახალხო გაზეთი“ ეკუთვნის და მერე სა-ზოგადოთ მთელს ჩვენ საზოგადოებაში. და არც თუ იმის თქმა შეიძლება, რომ „სახალხო გაზეთმა“ ამ ახსნა-განმარტებით ბევრი რამ მოიგო. მოიგო მხოლოდ იმ ჯგუფმა, რომელიც სიხარულით აღ-ნიშნავს იმ გარემოებას, რომ მან თავის ხრიკებით და ფანდებით იძულებული გახდა „სახალხო გაზე-თი“ „გაეწილებინა“ ის პირი, რომელსაც რამდენ-ნიმე წელიწადია სასურველ კანდიდატად სთვლიდა.

იბადება საკითხი, მაშ რაზედ იყო დამყარებული ურთი-ერთობა გაზეთისა და ლ. ანდრონიკაშვილისა. თუ პირველ მა მხოლოდ ეხლა გაიგო, რომ მეორე მისთვის ყოვლად შეუფერებელი პიროვნებაა. ეს გარემოება რასაკვირველია კარგა ვერ ახასიათებს იმ ჯგუფს, რომელიც მუდამ პრინციპების სიწმინდეზედ ლაპარაკობს და ძალა უნებურად გვაფიქრებინებს, რომ მისგან ლ. ანდრონიკაშვილის შეუფერებელ კანდიდატად აღიარება მოხდა, უეჭველია, იმ ვაჭრობის შემდეგ, რომელშიაც, ანდრონიკაშვილი უფრო მტკიცე და პრინციპიანი აღმოჩნდა, ვიდრე „სახალხო გაზეთი“. მაგრამ თუ მართლა ასეა თუ საქმი ვაჭრობასა და დაკლება მომეტებაზედ არის, გაზეთს უნდა ახსოვდეს უმთავრესი პრინციპიც ყველანაირ „ვაჭრობისა“: როგორც ვიჭირდეს ისე გიღირდესო. ეს ანდაზა კი ზედ გამოკრილია თანამედროვე მომენტზედ. და მისი ვადალაზა ხოლოდ მას შეუძლიან, ვისაც უკეთესი კანდიდატის წამოყენება არ გაუჭირდება.

ვიცინი და ვმღერი!

„როცა ქართულად ვლაპარაკობ ენა მტკივა“-ო სთქვა ერთმა ახალგაზრდა ქართველმა ქალმა და გადიკასკასა.

„დამერწმუნებით, რომ ქართული ენა რუსულ გამოთქმას უფუჭებს ბავშვებს“— მორცხვი ღიმილით ამბობდა ქართველი მამა, დიდი ოჯახის პატრონი, რომლის შვილებმა დედა ენა სრულიად არ იცოდნენ. „აი ჩემ შვილებს ეგზამენები დასაჭერი აქვთ. მოგეხსენებათ, ეხლა როგორ სდევნიან გემნაზიებში უცხო გამოთქმას. მე კი დამშვიდებული ვარ: ჩემმა შვილებმა მშვენივრად იციან რუსული, ფრანგული, გერმანული. ქართულ ენას კი მოესწრობიან გაიზრდებიან შეისწავლიან“.

„ხა ხა-ხა!“ გადრხარხარა პატივცემულმა ქართველმა ბანკირმა— 30 წელიწადი ჩვენს ბანკში ქართული ლაპარაკი არ ისმოდა, და ეხლა როგორ უნდა გადავაკეთოთ ბანკის ცხოვრება, რომ ქართული ენა შემოვიდოთ ხმარებაში? ეს ხომ რევოლიუციად ჩაითვლება და არც ნებას მოგვცემენ. მე მესმის თქვენი, ახალგაზრდობის, გულწრფელი წადილი.

მაგრამ ფანტაზიები თქვენ შეგშვევით. მეც თქვენ დროს ამისთანავე აზრებით და სურვილებით ვიყავი გატაცებული; მაგრამ სინამდვილე უღმობელია.

„Пачтённые дятелы!“ სცილობდა სხვებთან ერთად ერთი ქართველი მოღვაწე, უსათუოდ რუსულად ეთქვა თავისი სიტყვა ქართულ კრებისთვის. მაგრამ კრების სიცილხარხარმა შეაჩერა მისი ცდა. „როგორი გამოთქმა აქვს, ღმერთო“ ამბობდნენ კულუარებში ქართველი მოღვაწენი.

„ქართული ენა ძალიან გვიფუჭებს საქმეს; რუსულს ვედარ სწავლობენ მოწაფეები“. სთქვა ერთმა სოფლის მასწავლებელმა და უშნოდ გაიღრიჭა.

„ბატონო, შენი ქირიმი—მოსთქვამდა მწუხარებით ქართველი გლეხი—რა ყრია ქართულ ენაში. ფულს ხომ არ მოიგებ. აი რუსული ენა ადგილსაც მოგცემს, პურსაც გაჭმევს. ჩემი ვაჟები უნდა რუსულ სკოლაში მივაბარო“.

ხარხარი, სიცილი, ღიმილი, ჩივილი სდევნიდა და სდევნის სამშობლო ენას.

დააცქერდით ქართულ ცხოვრების კუნძულებს—ეს „მხარულება“ საერთო სენად გადაიქცა.

ჩვენ კი დავმღერით: „ეროვნება, ეროვნული, ერი“...

„ჰერი, ჰერი, ჰერი! ვიცინი და ვმღერი!“

ეკალი.

მსხვილმანების პოლიტიკა.

ყველასათვის ცხადია, რომ ჩვენში არ არის არც ისეთი დაწესებულება არც ისეთი პოლიტიკური პარტია, რომელსაც გავლენა ჰქონდეს ჩვენი პოლიტიკური ცხოვრების მიმდინარეობაზედ. პირიქით ჩვენ გულ-ახლით ვამბობთ, რომ ის პოლიტიკური ჯგუფები, რომელნიც აქამდე მოქმედებდნენ, ცხოვრების გარეშე რჩებიან, რადგან „ზოგადი“ მათი მისწრაფებანი კონკრეტულ ფორმებში ვერა ყალიბდებიან. ამით

შეორავსოფილი „სახალხო გაზეთი“ (რომელიც გვიძღწის გრძელ წერილებს. საიეს ცრუ აზრებით ჩვენს შესახებ) სცილობს ჯერ დავიძუტკოს, რომ „ქართული საზოგადოებრივ აზრის ევოლიუცია, მას შემდეგ რაც საქართველო რუსეთს შეუერთდა, იქით იყო მიმართული, რომ ზოგადი აზრი ერის განათლებისა და გამდიდრებისა კონკრეტულ ფერმებში ჩამოყალიბებულიყო“ და მერე, სწორედ ამ ევოლიუციის ნაყოფს წარმოადგენენ ის იდეური მიმართულებანი, რომელთა ნიადაგზედ აღმოცენდნენ თანამედროვე პოლიტიკური ჯგუფები“.

თვი დაიანებოთ იმას, რომ ამ ფრაზებში გამოთქმული აზრი ნახევრად ყალბია, ვიფიქროთ ერთ წუთს რომ იგი ჩვენთვისაც ისე სწორია, როგორც მისი ავტორისათვის. მერე რა გამოდის აქედან?

საქმე ის არის რამდენად „ჩამოყალიბებს კონკრეტულ ფორმებში ამ პოლიტიკურმა ჯგუფებმა ზოგადი აზრი ერის განათლებისა და გამდიდრებისა“? რაც არ არსებობს—არც კონკრეტული; მაშასადამე მარტო პროგრამებში „ჩამოკონკრეტებული“ ფორმები სათვალავში მისაღები არ არის.

ასევე იოქმის პოლიტიკურ პარტიებზედაც. ჩვენში პოლიტიკური პარტიები არ არსებობენ. ჩვენში ყველა ჯგუფის და პარტიის მოქმედება სახილწიფო და საზოგადო დაწესებულებათა გარეშე სწარმოებს. ხომ არ შეიძლება იმას მტკიცება, რომ ყოველი პარტია რომელსაც „კონკრეტულ ფორმებში ჩამოყალიბება“ სურს ცხოვრობისა, იმ თავითვე პოლიტიკურია. იგი შეიძლება უკიდურესი მემარცხენე იყვეს, შეიძლება პოლიტიკურ პარტიად იქცეს, მაგრამ ამისათვის საჭიროა დრო და გარემოება.

ვსთქვათ აქ ნახევარზე მეტჯერ გარეშე პირობებს აქვთ მნიშვნელობა. თანამედროვე მდგომარეობა ყველას ხელს უშლის საესებით განახორციელოს თავისი სურვილები.

მაგრამ განა რომელიმე პოლიტიკურ ჯგუფს უფიქრია იმ შინაგან მიზეზებზედ და წინააღმდეგობაზედ, რომელიც ხელს უშლის მას საზოგადოებრივ აზრის ნამდვილ გამოხატველად იქცეს? ჩვენ არ ვაწარმოებთ პარლამენტალურ პოლიტიკას, არ ვაწარმოებთ მუნიციპალურ პოლიტიკას, ჩვენ არ გვყავს გლეხთა ორგანიზაციები, ბურჟუაზიული პარტიები, მკიდრო თავად-აზნაურული კავშირი, მაშასადამე რომელ პოლიტიკურ ჯგუფ-

ზედ შეიძლება ვსთქვათ, რომ მან „ჩამოყალიბა ზოგადი მიზანი ერის განათლებისა და გამდიდრებისა“ კონკრეტულ ფორმებში? ჩვენ არ უარყოფთ მნიშვნელობას იმ ზოგიერთა პოლიტიკურ ჯგუფებისა რომელიც უეჭველია იყო, მაგრამ რომელთ საქმიანობა სწორედ ამაში არ გამოხატულა. გნა ყველასთვის ცხადი არ არის, რომ ჩვენი კულტურული ზრდა ჯერ კიდევ ამ პოლიტიკურ ჯგუფებზედ აღრე დაიწყო, ეხლაც სწარმოებს მის გავლენის გარეშე და თუ რამ კულტურული გაკეთდა ჩვენში, ეს მოხდა იმ ძალ-დატანებით და აუცილებლობით, რომელიც თან სდევს ყოველს ერს, როგორც ასეთს. და თქმა იმისა, რომ „მესამე წლებიდან დაწყებული დღევანდლამდე ამ აზრს არავინ არ ღალატობს“, იმას ნიშნავს თითქოს „მესამე“ წლამდე მართლა არაფერი არ ყოფილა ჩვენში. მარტო ბავშვებს შეუძლიანთ ფიქრი რომ მათ დაბადებამდე ქვეყანაც არ არსებობდა.

ჩვენი სურვილების და მომავალ მოქმედების „წვრილმანების პოლიტიკად“ მონათვლა ფრიად სასაცილოა, სხვა რომ არა იყოს რა. ჩვენ ისეთს არას ვფრჩევთ ხალხს, რაც არ შედის თვით „სხვილმანების პოლიტიკაში“, რომლითაც იხე გატაცებულია „სახალხო გაზეთი“, (თუცა ხალისი და ადგლი რომ ნებას გვაძლევდეს ჩვენ შეგვეძლო მის უფრო „წვნიკა პოლიტიკაზედ“ მიგვეთითებინა). განვითარება საკუთარ ეკონომიურ ძალებისა—ეს არის დევიზი ყველა ხალხებისა, ამას ეძებს ყოველი დემოკრატია, ჩვენც ამას ვჰადაგებთ და თუ სახალხოელებისთვის ეს არის „წვრილმანების პოლიტიკა“ აქედან მხოლოდ ის დასკვნა შეგვიძლიან გამოვიყვანოთ რომ ისინი ალბათ საშუალო ტანის ადამიანთა შორის კი არ სცხოვრობენ სადაც პოლიტიკაც ხან წვრილმანია ხან მსხვილმანი, არამედ ბაყ-ბაყ მდევებ შორის, სადაც პოლიტიკა, ცხადია, მუდამ მსხვილი ზოჩისა იქნება. იძულებული ვართ ასე ბანალურათ ავხსნათ მათი „მსხვილმანობა“, რადგან დიდის პოტინი ჯერ კიდევ დიდობას არ ამტკიცებს. ყოველი ახალი ჯგუფის მოვლენა კაცმა რომ რეაქციით ახსნას, ეს მხოლოდ სამწუხარო ფიქრებს იწვევს სახალხოელების აზროვნებაზედ. პირ იქით, ჩვენ ვფიქრობთ რომ რეაქცია ჩვენცა და სხვასაც ხელს შეუშლის უფრო სავსებით გამოვიყენოთ დროცა და ძალებიც. ეს იცის „სახალხო გაზეთმა“, იცის რომ ჩვენი გამოსვლა რეაქციით არ არის გამოწვეული, მაგრამ მაინც თავს იკატუნებს, თითქოს ვერ გვიცნობს ვინა

ვართ, რა გვინდა. ძალა უნებურად გინდა ჰკითხოვა გაზეთს: განა თვითონ მას არ წაართვა რეაქციამ ქალწულობა? როგორ არა! და როგორც არც ერთს ქალს აღარ უბრუნდება ქალწულობა არც მას დაუბრუნდება იგი.

მაგრამ ეს არაფერია, ეპატიება: კაცმა სხვისი აზრი, რომ სწორედ ვერ გაიგოს, მეტადრე სხვისი აზრი, ამისთვის დასჯა თითონ იქმნებოდა დანაშაული. გაზეთმა არც აიღო, არც დაიღო და სწორედ იქიდან მოგვიარა, საიდანაც არავითარ თავდასხმას არ მოველოდით. სულ უმიზეზოდ და ანაზღაურებად აპოლიტიკოსებად მოგვანათლა და რაკი ვითომ პოლიტიკა არა გვწამს სხვა ყველა ჩვენ აზრებს „წვრილმანების პოლიტიკა“ უწოდა. უპირველესად ყოვლისა ჩვენ ვაცხადებთ, რომ ასეთი აზრი გაზეთისა სიცრუეა, რომელიც არც ერთის სიტყვით, არც ერთის სტრქონით არ დაგვიმსახურებია და თუ „სახალხო გაზეთმა“ მაინც დაგვწამა ცილი, ალბად იმიტომ რომ ჩვენ აპოლიტიკოსთან თავისი თავი უფრო პოლიტიკურად მოეჩვენებინა.

ჩვენ კი იმ აზრისანი ვართ, რომ აპოლიტიკოსს ემსახურებიან თავის უმოქმედობით ის „პოლიტიკური ჯგუფები“ რომელთა უხეში „ფართო“ სოციალურ-ეკონომიური პროგრამები მაგლანადასავით დააწვენენ ხალხს და რადგან საერთო პირობები ხელს არ უწყობენ მათ მოქმედებას, იძულებულნი არიან თითონაც მხოვრად იდონ და ხალხიც უმოქმედოთ ამყოფონ. აი, თუ გნებავთ მათი მსხვილი პოლიტიკა, რომელიც სრულ აპოლიტიკოსებად იქცა ქართველ ხალხისათვის.

ჩვენის აზრით გონიერი ეროვნული პოლიტიკა სწორედ ის არის, რომელიც ამოქმედებს ხალხს თუნდა იმისთანა სასტიკ ხანაში, რომელშიაც ჩვენა ვსცხოვრობთ. ასეთ პოლიტიკად კი მიგვაჩნია მისი ეკონომიური გაღონიერება. როდის შეეძლება ქართველ ხალხს სთქვას რომ იგი ეკონომიურად ღონიერია? კიდევ უნდა გავიმეოროთ რაც პირველ ნომერში ვსთქვით: მაშინ, როცა ქართველი ხალხი იქნება პატრონი თავის სამშობლო ქალაქებისა, და მიწა წყლასა, თავისი ქარხნებისა და ფაბრიკებისა, როცა ქართველ ხალხს ექმება ინტენსიური მეურნეობა და საზოგადოდ მდიდარი აღებ მიცემობა. ეს კი ყოველგვარ ორგანიზაციების, კოოპერაციების და ამასთანავე კერძო ინიციატივის საშუალებებით მოხდება. თქვენ არა გჯერათ და გიკვირთ, სად გაგონილა რომ ვაჭარი თავის სიმდი-

დრით ეროვნულ სიმდიდრესაც ჰქმნიდესო. სჩანს ეს თქვენ არსად გინახავთ, არსად გაგიგონიათ, არსდ ამოგიკითხავთ! მაგრამ განა თქვენ ვალდებულნი ხართ ყველაფერი ნახოთ, გაიგონოთ, წაიკითხოთ?! პირიქით!.. „რა ბედნიერი ხარ, რომ არაფერი წაგიკითხავს?!“ უთხრა ერთმა ფილოსოფოსმა გლგებს.

ამასვე გეტყვით თქვენც.

ჩვენს საქმეებს

წერილი I*).

დღევანდელი ქართველი საზოგადო მოღვაწე.

წარსულ №-ში ჩვენა ვსთქვით, რომ ჩვენს საზოგადოებას ამ ბოლოს დროს ძალები მიემატა. უმაღლეს სწავლია-მიღებული ახალგაზრდობა, აგრედვე საშუალო სწავლისაც, დღეს, შედარებით, ბევრი გვყავს. მრავლად არიან ჩვენში ექიმები, ინჟინრები, მასწავლებლები და სხვა. ბევრი გვყავს აგრედვე „საზოგადო მოღვაწე“, „მწერლები“, „პუბლიცისტები“, „პოეტები“, „პოლიტიკური მებრძოლნი“ და სხვა. მაგრამ ეს უკანასკნელები მარტო ბრქყალებში არიან მოქცეულნი, ხოლო პირველთა დაუტყრებიან გულ-ხელი და გარშემო სიერს უყურებენ.

ვინც უნდა აკეთებდეს საქმეს, ის არ აკეთებს, ვინც არ უნდა აკეთებდეს, ის აკეთებს. ვინც შეგნებულა, ვისაც ცოდნა აქვს, ვინც კულტურულად ამდლებულა, ის განზე სდგას და გულგრილად შეტყურებს იმ გვარ ადამიანის მოქმედებას, რომელსაც არც ცოდნა აქვს, არც გამოცდილება, რომელიც კულტურულად დაბლა სდგას და რომლის ზნეობა მეტად საეჭვოა.

საუბედუროდ ამ უკანასკნელთ დიდა ენერგია აქვთ ბუნებისაგან მინიჭებული და პირდაპირობაში და ჯიუტობაში ხომ მათ ცალი არა ჰყავთ.

შუბლ-შეკრული, მკაცრი, უბრალო, პატარა მაგრამ ჯიუტი ქუთია დაჯილდოებული ამ გვარი ადამიანი ისე მოქმედობს ცხოვრებაში, რომ საქმის მეორე მხარეს, საქმის ფერადობას, წვრილმანს თავის დღეში ვერ დაინახავს, ვერაფერს მიხვდება, არავითარი ექცება არ დაებადება და თავის დღეში ვერ წა-მოიდგენს, რომ შესაძლებელია იყვეს დღეამიწის ზურგზე და არსებობის უფლებაცა ჰონ-

*) მეორე №-ში შეცდომით იყო წერილი II.

დეს, ისეთი ადამიანი, რომელიც აზროვნობს, მსჯელობს, სწამს და მოქმედობს სხვანაირად, არა ისე როგორც ის.

დაუმატეთ ამ ენერგიას, პირდაპირობასა და ჯიუტობას საღი ქკუა, ცოდნა, გულწრფელობა და ჩვენს ბედს მაშინ ძალი არ დაჰყევდა. ახლა კი სწორედ ამ სამი თვისების მადლობელი უნდა ვიყვნეთ რომ საზოგადოება გაირყვნა, დაკნინდა, დაიშალა. რომ დღეს ჩვენში ერთი ალთას მიიწევს, მეორე ბალთას; ერთი ერთ ჰანგზე მღერის, მეორე მეორეზე, მესამე სულ გაჩუმებულია და აღარაა ჩვენში ის შეთანხმება, ის ერთი აზრი, მიზანი, მისწრაფება და ის სოლიდარული მუშაობა, რომელიც მთელ ეპოქასა ჰქმნის სხვა და სხვა ხალხის ცხოვრებაში.

დღეს ჩვენში ვინც თავისი ბუნებით და მოქმედებით განდევნის და დასჯის ღირსია მხოლოდ, საზოგადო საქმეებს ხელმძღვანელობს, ის ვინც საგიჟეთში უნდა იყვეს და გიჟის პერანგი ეცვას, ქკუას გვარიგებს, ის ვინც ცხოვრების სტენის წინ „გალიორკაში“ უნდა იჯდეს, პარველ რიგის სავარძელშია გამოქიმული.

ასე მოუვა იმ საზოგადოებას, რომელიც არ გაარჩევს პატიოსანს უპატიოსნოსაგან, ქკვიანს სულელისაგან, მკოდნეს უვიცისაგან, გულწრფელს დიპლომატისაგან.

ასე მოუვა იმ საზოგადოებას, რომელიც ყველას ერთს ფასსა სდებს, ერთი ზომით ზომავს, ერთი წონით სწონავს.

საზოგადოება, რომელიც თავის წევრს, ქკუციან ადამიანად ყველასაგან ცნობილს წევრს, თავის წრეში ადგილს მისცემს, საზოგადოება, რომელიც მეტიჩარა, არა მკითხე მოამბეს არ შეუტევს და არ ჩააჩუმებს, რომელიც არ დასჯის ზნეობრივად მაინც ბოროტ-განმზრახველს და სიყვარულით და პატივისცემით არ მოექცევა პატიოსანს, ის საზოგადოება სასურველ კალაპოტში ვერ ჩააყენებს ცხოვრებას და გარყვნის, გაასაძაგლებს მას.

ყველა საზოგადოებას თავისი ზნეობრივი კანონები აქვს და ყოველი მისი წევრი ექვემდებარება ამ კანონებს.

რატომ არა გვაქვს ჩვენც ეს კანონები?

მიხედ-მოიხედეთ გარშემო. გულწრფელობას, ადამიანობას, რაინდობას, ვაჟ-კაცობას ვნღარსად დაინახავთ.

აგერ ერთი სურათი: ორი თქვენი ნაცნობი

დამეგობრდნენ. დღე და ღამ განუყრელები არიან, ერთად დადიან, დამღერაინ, უერთიერთმანეთოდ სიცოცხლე არაფრად მიაჩნიათ. შურის თვალთ შეჰყურებთ მათ კავშირს, გგონიათ, შეთვისებულნი, შედუღებულნი არიან ქკუით, ზნეობით, რწმენით, მისწრაფებით, უცბად... სურათი იცვალა. თქვენ წინ ორი დაუძინებელი მტერი გამოისახა და შორდნენ ერთმანეთს მეგობრები, ხან თავ პირს ამტვრევენ, ხან შორიდამ ჰღრენენ და ჰყევენ ერთმანეთს.

რა მოხდა? რად დაიშალა ასე უცბად მათი სულს შემაერთებელი ცემენტი?

კრილოვის „ძვალი“ გადმოუგდო ვრდაცამ სახლის აივნინდან!

„ძვალი“ დაინახეს და ეცნენ ერთმანეთს ყანყრატოში. თუ როგორმე მორიგდნენ, ხომ ისევე მეგობრებად შეიქმნებიან, არა და საშვილი-შვილოდ ჩამოვარდა მათში მტრობა და შური.

აგერ მეორე სურათი: გაზეთის ფურცლებზე გამოსულა „პუბლიცისტი“ და სქიქს, და ჰქუხს, ყველას და ყველაფერს წალეკას უპირებს, კალამი მისი შხამის წვეთებს ისვრის. ბრძოლაში უღმობეულია, დაუნდობელი. საქვეყნოდ გამოაქვს მოწინააღმდეგის ნებსითი თუ უნებლიეთი ცოდვები. ბოროტ-მოქმედებას აჩენს, სტირის ქრისტეს კრემლით, იცნის დემონის სიცილით, იმუქრება ზევესივით... რა მოხდა?

პუბლიცისტი „ძვალსა“ ხედავს და უახლოვდება მას ნელ-ნელა, ფეხ-აკრებით, ქეჩო-ამრეზილი და თვალბ ჩასისხლიანებული.

აგერ მესამეც: კრებაზე პირწყლიანად, ცხარედ ლაპარაკობს „ორატორი“, ლაპარაკობს რიხით, მისი აზრის მოწინააღმდეგის შესამუსრავად მუშტები მზადა აქვს. მთელი მისი არსება ამბობს: ან გამარჯვება, ან სიკვდილი!

რა აღაპარაკებს, რად იწურება ოფლში?

აქაც ის შეჩვენებული „ძვალი“ მოსჩანს?

ამ „მებრძოლს“ ზედ შუბლზე ნათლად, გარკვევით აწერია: „ძვალს“ თუ არ მომცემთ და არ გამაჩუმებთ, თავ-ბედს გაწყველინებთო.

ამ გვარ სურათს ბევრს შეხვდებით დღეს ჩვენში. დიდად სამწუხარო და სავალალოა ასეთი დაცემა ზნეობისა ადამიანში, მაგრამ ყველაზე სამწუხაროა ის შედეგი, რომელიც საზოგადოების ამ გვარ ავადმყოფობას მოაქვს.

ამ ნაძირალათა რიცხვი რომ მრავლდება, კავშირს ადგენენ, ერთდებიან და საერთო ძალით

მოკვთ იერიში იმათზე, ვინც მათ წინააღმდეგობის გაწევას გაჰბედდეს, ე. ი. საზოგადოების კეთილგონიერსა და პატიოსან ნაწილზე.

პატიოსანი წევრი საზოგადოებისა სულით ეცემა, ფრთები ეკეცება და საქმეს გულით ველარ ეკიდება, ან სულ შორდება მას და სამუდამოდ სახლში იკეტება.

ყველას ვერ მოვთხოვთ გმირობას.

ყველა ხომ ფემისტოკლესი არ არის, რომელსაც ჯოხი მოუქნიეს თავში დასარტყმელად და თავი მიუშვირა: დამკარ, ოლონდ კი მომისმინეო.

ბევრი ამბობს ჩვენში: რაზე გავატეხინო თავი. წავალ, გავშორდები და რაც უნდა, ისა ჰქნანო.

მართლაც ერთი, ორი მოწინააღმდეგე ვერაფერს გახდება ამ ტურების ხროვასთან. საქირთა შეერთებული ძალით ბრძოლა. ერთი ხვით შეტავა, მედგარი იერიში, რომ ეს ხროვა გაიფანტოს და ყოველი მათგანი თავ-თავის სოროში შეძვრეს.

ღარწუხნებული ვართ, რომ ეს ასეც მოხდება. ყველაფერს თავისი სამზღვარი აქვს, ხოლო ჩვენი საზოგადოების მოთმინება სამზღვარზეა მისული.

სავსე ჯამს ერთი წვეთი-ლა აკლია.

მეგობარი.

პეტრე ბაგრატიონი.

(1765—1812).

III

პეტრე ბაგრატიონის სამხედრო ცხოვრებისა და მოქალაქობის აღსაწერად ჩვენა ვსარგებლობთ მხოლოდ რუსეთის წყაროებით; ქართულად დაწერილი წიგნაკი ზ. ქიქინაძისა—„რუსეთის სამამულოში“ ომი 1812 წ., პეტრე ბაგრატიონი და სელიმ ფაშა ხიმშიაშვილი“—სათვალაფში არაა ჩასაგდები. სამწუხაროდ, რუსული წყარონი და მასალანი: სამხედრო ენციკლოპედია, ტ. IV, საიდანაც თითქმის უცვლელად და სიტყვა-სიტყვით ვკრფავთ ბაგრატიონის საარაკო ომიანობის ამბებს; ენციკლოპედია სამხედრო და საზღვაო მეცნიერებისა გენ. ლეიტ. ლეერისა, ტ. I და 1812 წ. სამშობლო ომის ისტორია გენ.-მაიორის ბოგდანოვიჩისა, ტ. I, სრულიად არას გვიამბობენ, თუ სად დაიბადა და აღიზარდა პეტრე ბაგრატიონი, სად და როგორი განათლება მიიღო, როგორი იყო სიყმაწვილე და სიკაბუკე ამ საოცარის—ომისა და ბრძოლისათვის გაჩენილის გმირთა გმირისა.

განათლებით, თეორიული ცნობებით და აღმინისტრაციული გამოცდილებით ბაგრატიონი ჩამოუკარდებოდა ბარკლაი-დე-ტოლლისაო, ამბობს ისტორიკოსი გენ.-მაიორი ბოგდანოვიჩი, თუ ეს დახასიათება ბაგრატიონისა მართალია, მაშინ უნდა ვიფიქროთ, რომ პეტრე ბაგრატიონს, შეიძლება, სკოლა თვალთაც არ უნახავს და მხოლოდ შინაურული მცირე განათლება მიუღია უვიც გუვერნიორ გუვერნანტებისაგან. მართლაც, 16—17 წ. კაბუკი შევიდა სამხედრო სამსახურში, სიკვდილამდე ბრძოლის ველს არ მოსცილებია, ხშირ ომიანობის წყალობით ტანთსაცმელის გახდას ვერ ახერხებდა და ძილისათვის ბევრჯელ სამს-ოთხს საათს ვერა შოულობდა და როდისღა უნდა მიეღო საფუძვლიანი თეორიული განათლება! ცხადია, რომ განგებას პეტრე ბაგრატიონი გაუჩნია ომისა და ბრძოლისათვის, რომ ომიანობა და დაშრობა ყოფლა მისი სტიქიონი და მეორე ბუნება.—

სამხედრო მოღვაწეობა პეტრე ბაგრატიონისა გაგრძელდა სრული 30 წელიწადი. ამ ხანში მონაწილეობა მიიღო 20 ლაშქრობაში და 150 ომსა და ბრძოლაში. მასასადამე, მთელი თვისი სიცოცხლე პეტრე ბაგრატიონმა ბრძოლის ველზე გაატარა.

პეტრე ბაგრატიონი იყო შუათანა ტანისა ხმელ-ხმელი შავვრემანი და პირ-წავარდნილი ქართველურის სახის გამომეტყველებისა. დიდი არწივებური ცხვირი თავადის პეტრესი მრავალ-გვარ ოხუნჯობის საბაზად გადაქცეულა*). ლამაზი არ თქმის ასეთის ცხვირისა და სახის კაცს, მაკრამ ჯარის კაცნი მაინც აღმერთებდნენ ბაგრატიონს და არწივს ეძახდნენ. ცხადია, რომ ის ღვთაებრივი ძალა, რომლითაც სავსე იყო მისი ფიზიკური არსება, ულამაზოს ლამაზად ხდიდა, დაბალს ტანოვანად და წარმოსადეგად და შავვრემანს შუქმფენელად. ისტორიკოს დანილევისკის სიტყვით, ჯარის-კაცებმა თვის საყვარელ გენერალს თავისებურად შეუცვალეს გვარი და ბაგრატიონის მაგივრად ასე ეძახდნენ: Богъ рати онъ, ესე იგი ჯარიანობის ღქერთია იგიო.

*) აი ერთ-ერთი ანეკდოტი. ერთხელ თურმე გულაზხეთქილი, პაჭუა ცხვირის პატრონი, ადიუტანტი, შეპტრა ბაგრატიონის კარავში და მღვლეზარებით მოახსენა: თქვენო ბრწყინვალეზავ, მტერი ცხვირზე მოგვადგაო (Неприятель на носу). ბაგრატიონმა შეხედა ადიუტანტს და დააშვიფებით უპასუხა: თუ მტერი თქვენსაზეა, სწორედ რომ საშიში ყოფილა ჩვენი მდგომარეობა, ხოლო თუ ჩემსაზეა, მაშინ მღვასწრებთ თავს ვუშველოთო.

შემთხვევით პეტრე ბაგრატიონმა სამხედრო სამსახური დაიწყო ჩრდილოეთის კავკასიაში, მაშასადამე თავის სამშობლო საქართველოს მეზობლად. მეფერამეტე საუკუნის მიწურულეებში რუსეთი დიდის მხნეობით მიტოლა ოსმალეთს და ჩრდილოეთ კავკასიის მთრულეებს. ბევრმა რუსის გამოჩენილმა სარდალმა აქ, კავკასიელ მთიელებთან განუწყვეტელ ომებში, მიიღო საბრძოლო ნათლობა. კავკასია იყო რუსის მხედრობისთვის პრაქტიკული სამხედრო აკადემია და აი სწორედ ამ პრაქტიკულ სამხედრო აკადემიაში დაასრულა პეტრე ბაგრატიონმა თვისი სამხედრო განათლება. აქვე მიიღო პირველი საშიში კრილობა და საბრძოლო ნათლობა. პირველი ტყვია, რომლითაც დაიკოდა იგი, იყო მეზობლის, კავკასიის მთრულის ტყვია.

პეტრე ბაგრატიონი, სულ 17 წლის ჭაბუკი, გამწვსა გენერალმა პოტემკინმა სერჟანტად (უნტერ-აფიცრად) კავკასიის მუშკეტერის პოლკში 1782 წ. მთელი ხუთი წელიწადი 1783, 1774, 1786, 1790 და 1791, განუწყვეტელ ომიანობაში გატარა პოლკმა დრო; მარტო 1788 წ. კავკასიის მუშკეტერის პოლკი დროებით გაიწვიც ოსმალეთის საზღვარზე, სადაც მიიღო მონაწილეობა ოსმალეთის ციხის ოჩაკოვის იერიშით აღებაში. ბაგრატიონი პოლკს არა შორდებოდა და ამასთან ერთად ომობდა ხან მთიელების, ხან ოსმალების წინააღმდეგ.

ერთ-ერთს კავკასიის მთიელებთან შეტაკებაში ძლიერ დაჰკრილა ბაგრატიონი და უპატრონოდ დარჩენილა ბრძოლის ველზე დახოცილთა და დაჰრილთა შორის. თურმე მთიელებმა იცნეს ბაგრატიონი და სიყვარულითა და მოწიწებით მოეპყრნენ. მოჰბანეს შეუხვიეს კრილობანი და სიკვდილს გადაარჩინეს. მთიელებს საზოგადოდ ჩვეულება ჰქონდათ, რუსის მთავრობას ტყვეებს რომ დაუბრუნდნენ ხოლო, სასყიდელს ართმევდნენ, ამ შემთხვევაში ჩვეულებას უღალატეს და მოსურიელეებული ბაგრატიონი მიჰგვარეს რუსებს ბანაკში და სასყიდელზე უარი სთქვეს. თურმე რადაც სიკეთე ხსომებიათ მთიელებს პეტრეს მამის ბატონიშვილი ივანე აღექსანდრეს ძისა და ნიშნად სიყვარულისა და პატივისცემისა რუსებს სასყიდელი არ გამოართვეს. რა სიკეთე იყო ეს სიკეთე, რა ხასიათისა, როდის ან რა სახით გაუწია ბატონიშვილმა ივანემ სამსახური მთიელებს, რომ მის შვილს სიკოცხლე შიანიქეს და უსასყიდლოდ თავისუფლება აჩუქეს, ცნობები არა გვაქვს.

პეტრე ბაგრატიონმა ისე ისახელა თავი მთიელებთან ომებში და ოჩაკოვის იერიშით აღების დროს, რომ უბოძეს პრემიერ-მაიორის ჩინი. ამიერი თავდება პეტრე ბაგრატიონის სამხედრო ღვაწლი ჩრდილოეთ კავკასიაში და კავკასიის მუშკეტერის პოლკში.

პრემიერ-მაიორი ბაგრატიონი გადაიყვანეს 1793 წ. სოფიის კარაბინერთა პოლკში. 1794 წ. პოლკი გადავიდა პოლონეთში, სადაც მოქმედებდა გამოჩენილი სარდალი სუვოროვი.

საშინელი ხანა იყო ეს ხანა პოლონეთისათვის. სამმა ძლიერმა სახელმწიფომ, რუსეთმა, პრუსიამ და ავსტრიამ მოინდომეს პოლონეთის გაქრობა პოლიტიკურად და საქმეს მხნედ შეუდგნენ. ჟამ-ჟამად ინაწილებდა უოთი ერთ შორის ეს სამი სახელმწიფო პოლონეთის ტერიტორიას და სისხლს უშვებდა ვითარცა დალაქა.

მხნედ იბრძოდა პოლონეთი პოლიტიკურის თვით-არსებობისთვის, მაგრამ ვერას გახდა, რადგან სახელმწიფო ორგანიზმი დაზიანებული ჰქონდა და ამის გამო იხნეობა, მამაცობა და თავგანწირვა თითო ოროლა მამულიშვილისა, ან რაზმისა ვერას ხდებოდა. ომიანობით ქვეყანა ეკონომიურად ილუპებოდა და ილეწებოდა; ხოლო მის ნაცვლად თავისუფლებას ვერ პოულობდა.

ომისათვის გაჩენილ დაბადებული პეტრე ბაგრატიონი იმის გარჩევაში ვერ შევიდოდა, თუ რა აზრით იბრძოდა პოლონეთი. მეომრისაჟვის ომი ტიქიონია და მტერი მტერია მორჩა და გათავდა.

პეტრე ბაგრატიონის სამხედრო ნიჭი ისე გაიფურჩქნა პოლონეთის ომებში, რომ სუვოროვმა ყურადღება მიაქცია ჭაბუკს მეომარს და შვილივით შეიყვარა. ცხენოსანთა რაზმებით ბაგრატიონი თავზე ხელ-აღებულ და უზომო გაბედულობით იერიშებით მიდიოდა ციხე-ქალაქებზე. განსაკუთრებით ამ თავხედობამ იჩინა თავი პრავის იერიშით აღების დროს. სარდალი სუვოროვი ისე მოხიზლა პეტრე ბაგრატიონმა ვაჟკაცობით და მამაცობით, რომ სადად და უბრალოდ „თავად პეტრეს“ ეძახდა. არცა მალავდა სუვოროვი თავის კეთილ-განწყობილებას და მამობრივ სიყვარულს პეტრასადმი. არც შეგირდი იყო უმადური თავისის მასწავლებლისა და სიყვარულს სიყვარულითვე უხდიდა.

პოლონეთის ლაშქარ-ომიანობა სუვოროვის ხელმძღვანელობით—აი მეორე სამხედრო აკადემია პეტრე ბაგრატიონისა.

ჩვენს გარეშე.

ბალკანეთის პატარა ერთა ერთსულოვნობა და ევროპის დიდ სახელმწიფოთა შეშფოთება.

ევროპის დიდ სახელმწიფოთა არსებული ურთიერთ განწყობილება დღეს დიდს განსაცდელშია, იგი ამ უამად კრიზისს განიცდის. ამ მდგომარეობიდან თავის დასაღწევად კარგა ხანია სახელმწიფოების სადღილომატო აპოათი ამოძრავდა და მთელი თავის ძლიერებული და გაიძვერა ენა, აწ არსებულ ტრალიკულ მდგომარეობიდან თავის საკუთარ სარგებლობის გამოსავლევად ალაგვავა. ევროპის მოწინავე საზოგადოება დიპლომატთა ჯამბაზობას გულისწყრომით იხსენიებს და ამის შედეგს — ახლო მომავალში საერთაშორისო ომს — შეშინებული მოეწივს.

ამ, აწ არსებულ საერთაშორისო მდგომარეობის გამამწვავებელ მიზეზად, ბალკანეთის პატარა ერების, — ბულგარეთის, სერბიის საბერძნეთის და ჩერნოგორიის შეკავშირება უნდა ჩაითვალოს; შეკავშირება, რომელსაც მიზნად აქვს თავის საკუთარი ინტერესების დაცვა თავისივე პატარა, მაგრამ საკუთარ მოძმეთა სიყვარულით გამოწვეულ, აღფრთოვანებულ ერთსულოვანი ძალით.

ბალკანეთის საკითხი არ ახალია ძველია. აქ მცხოვრებ მრავალ-ფეროვან ერთა ურთი-ერთ გამწვავებული განწყობილება დიდი ხანია ყურადღებას იწვევს მთელი ევროპის მოწინავე საზოგადოებისა, მაგრამ დიდ სახელმწიფოთა მიერ მათდამი განსაზღვრულ პოლიტიკის წარმოება, ბალკანეთის საკითხის გადაწყვეტას ართულებს. დიდი სახელმწიფონი განგებ ახანებენ ამ საკითხის გადაწყვეტას, რომ სხვა და სხვა კომბინაციების წყალობით ცოტ-ცოტა მთელი ბალკანეთის ნახევარ კუნძული გაინაწილონ. ისინი დღევანდლამდე ვერ შესდგომიან თავიანთ დიდი ხნის განზრახვის შესრულებას. ეს უმთავრესად აიხანება, იმის გარდა, რომ იგინი ვერ ღორიგებიან ერთმანეთს მომავალ „მემკვიდრეობის“ განაწილებაში, იმითაც რომ ოსმალეთი, ეს ოდესღაც მთელი ბალკანეთის მბრძანებელი და დღეს კი ავადმყოფი და „მომაკვდავი“, ჯერაც კიდევ სიცოცხლის ნიშნებს იძლევა; მასთან კი, თუნდაც მომაკვდავთან, სახელმწიფოები შებრძოლებას ერიდებიან და ისევ ისეთ გზას არჩევენ, რომელიც მათ საშუალებას აძლევს ნელ-ნელა, მაგრამ სისტემატიურად ბოლო მოუდონ და

როგორც იყვეს სული ამოაცალონ მათ მიერ უკვე განწირულ ოსმალეთს. ასე, მაგალითად, ერთი რომელიმე სახელმწიფო სხვებთან წინდაწინვე შეთანხმებით, ჩავლებს კლანქს ოსმალეთის სამფლობელოს რომელიმე ნაწილს და გამოაცხადებს თავისად, თავის მბრძანებლობის ხელქვეითად, დანარჩენები კი მყისვე ჩაერევიან საქმეში და ოსმალეთს „კეთილის რჩევით“ აჩუმებენ — ესე მოხდა, როცა ერთი წლის წინად ავსტრიამ ხელი ჩასქიდა ბანსია-გერცეკოვინას. ან კიდევ რომელიმე დიდი სახელმწიფო „შეწუხებული“, ოსმალეთის მიერ „მონათესავე ერის“ ბარბაროსულ შევიწროვებით იარაღით ან-თავისუფლებს მას და ანიჭებს თავისუფლებას. — გაიხსენოთ რუსეთის მიერ ბულგარეთის დახმარება; ამის გარდა ისევ ხდება, რომ ყველა დაინტერესებული ევროპის დიდი სახელმწიფო ერთბაშად ჩაერევა ოსმალეთის საქმეში და რომელიმე მის პროვინციას გამოჰგლეჯს ხელიდან და წესიერების დასამყარებლად აბარებენ თავიანთ თანამოზიარეს; მაგ. ასე მოექცნენ მაკედონიას. დიდ სახელმწიფოებს ამ გვარად ამოქმედებდა არა მართლა ვისიმე შეწყალება-სიბრალული, ან გულწრფელი სურვილი რომელიმე დაზარებული ერის განთავისუფლებისა; არამედ თავიანთი საკუთარი ინტერესი, რომელიც გამოიხატება სხვა და სხვა ნაწილების ჩამოტრიალებით ოსმალეთის დასუსტებაში. თუმცა ამისთანა მოქმედებაში თითქო წინააღმდეგობაც არის: ერთის მხრით ოსმალეთის დასუსტება, მეორე მხრით იქვე პატარა ერების საკუთარ ძალთა შექმნა. მაგრამ ეს ადვილი ასახსნელია, რად გან ცალცალკე პატარა ერები არაფერს საშინს არ წარმოადგენენ დიდ სახელმწიფოთათვის, რაკი საერთაშორისო პოლიტიკის აზრით პატარა ერები ბოლოს და ბოლოს დიდ სახელმწიფოთა ლუკმად უნდა იქმნენ. მაგრამ, მიუხედავად ამ გვარის რწმენისა, დიდი სახელმწიფონი ბალკანეთის პატარა სახელმწიფოებს, ყოველი შემთხვევისათვის, მუდამ თავიანთ გავლენის ქვეშ აწყობებდნენ და დღევანდლამდე ყოველივე ნაბიჯის გადადგმაში თავის კითხულად და ყურ მოკრილ ყმად ხდიდნენ. ამასთანავე ესევე დიდი სახელმწიფოები ბალკანეთის პატარა სახელმწიფოთა შორის ყოველთვის ისეთ მდგომარეობასა ჰქანდნენ, რომ ეს უკანასკნელნი ერთმანეთს მგლებივით უცქეროდნენ, მაგალითად ბულგარეთი და საბერძნეთი. დღეს მდგომარეობა შეიცვალა, პატარა სახელმწიფოებმა, სჩანს, კარგად შეიგნეს პატრონების გულ-

შემატვივრობა, მიხედნენ რომ მათზედ არაფერ არას ზრუნავს, რომ იგინი მხოლოდ სათამაშონი არიან დიდრონ სახელმწიფოთა სვავურის გაუმძღრობისა, დარწმუნდნენ რომ თავის 'შველა და თავისიანებისა' შეიძლება მხოლოდ საკუთარისავე ძალით და დახმარებით ისეთივე პატარა და ერთგვარ ბელში მყოფთაგან, როგორც თვითელი მათგანია. აი, უეჭველია, ამ შეგნებმა გამოიწვია ბალკანეთის ოთხ პატარა სახელმწიფოს კავშირი, რაც დიდი სახელმწიფოებისთვის დღევანდლამდე წარმოუდგენელი იყო და რამაც ასე შეაშფოთა.

პატარა სახელმწიფოთა კავშირი, როგორც გაზეთები გადმოგვცემენ, გამოწვეულია მაკედონიის განთავისუფლების სურვილით.

ამ მაკედონიის თავისი ისტორია აქვს, იგი დღევანდლამდე შეადგენს ოსმალეთის პროვინციას. დასახლებულია უმეტესად ქრისტიანებით, მოკავშირეთა ნათესავ ერებით. ჯერ კიდევ ამ 34 წ. წინად ბერლინის ხელშეკრულობის 23-ე მუხლის ძალით მაკედონიის სვე-ბელი თითქოს უზრუნველი იყო; ვაშბობ თითქოს, რადგანაც მაკედონიის უზრუნველ საყოფად წესების შემუშავება ჩააბარეს ისევ იმ ოსმალეთს, რომლისგანაც უნდა უზრუნველ ეყოთ იგი. პორტას უნდა აერჩია სპეციალური კომისია, საცა მონაწილეობას მიიღებდნენ ევროპის სახელმწიფოთა წარმომადგენელნიც შესამუშავებლად აღნიშნულ წესებისა, მაგრამ მას შემდეგ უკვე, როგორც ვთქვი, 34 წ. გავიდა, ბევრი კომისიები გამოიცვალა და მაკედონიისთვის არა გაკეთებულა რა; გამოიცვალა თვით ოსმალეთის მართვა-გამგეობა, რამაც მაკედონიის მცხოვრებთ სხვა ბალკანეთის მცხოვრებლებთან ერთად დიდი იმედები აღუძრა: ეგონათ მაკედონიაში რეფორმების განსახორციელებლად არსებული კომისიაც აღარ იყო საჭირო და მოსპეს კიდევ. მაგრამ ოსმალეთის სახელმწიფოს ცვლილების შემდეგ უკვე 3 წელია და მაკედონიის მცხოვრება თუ უარესი არა ხდება, არ უმჯობესდება. არც მოსალოდნელია რომ გაუმჯობესდეს თუ იგი ისევ ოსმალეთის ნებაზედ იქნება დამყარებული და დიდ სახელმწიფოთა დახმარებაზედ. მართალია ოსმალეთის მმართველი წრე, ახალგაზრდა ოსმალები, რომელთაც თავიანთი გადაჭარბებული იაკობინურის ცენტრალიზმით აბდულ ჰამიდის ხანა მოანატრეს ბალკანეთის ერებს, დამარცხდა და მართვა-გამგეობას, დროებით მაინც, ჩამოშორდა; მაგრამ არც ფერად წოდებული ლიბერალებისაგან, რომელნიც

მოექცნენ სათავეში, თუმცა იგინი დეცენტრალიზმის მომხრედ აღიარებენ თავს, შეიძლება მოველოდეთ რასმეს მაკედონიის სასარგებლოდ, რადგანაც მათ გამარჯვებაში რეაქციონერებს, აბდულ-ჰამიდის ყოველნაირ მომხრეებსაც, წილი უდევთ და ჯერ კარგა ხანს (ვიდრე ახალგაზრდა ოსმალები სრულიად დამარხდებოდნენ) მათი თავი ლიბერალებისთვის საქარაა. ერთი სიტყვით, რეფორმები ქალაღზედ და იმედები ბევრი იყო, მაგრამ ყველა ამათ ჩაილულის წყალი დალიეს. მაკედონიაში მცხოვრებ ერების მონათესავე პატარა სახელმწიფოები კი ყველა ამას დღევანდლამდე გარედან შესკქეროდნენ და ზემო აღნიშნულ მიზეზების გამო, ვერას ახერხებდნენ; დღეს კი იმავე გაზეთების გადმოცემით ოთხი პატარა მოკავშირე სახელმწიფო, გამსკვალული ერთის გრძნობით და ერთის მისწრაფებით დიდით პატარამდე თავით ფეხამდით შეიარაღებული, ხმა მალა მოითხოვს: 1) რუმელიის ქრისტიან მცხოვრებთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას მათ, მოკავშირეთა, — საერთო საქმედ ქვევას და 2) მაკედონიის ავტონომიას.

მიუხედავად იმისა რომ საქმე მეტად გამწვავებულია და მოწინააღმდეგეთა შორის შეტაკება ხდება საზღვრებზედ, მაინც ომის ფარგლების გაფართოვების აუცილებლობაზედ ვერას ვიტყვით, რადგანაც იგი იმდენად მოკავშირეთა და ოსმალეთის ნებაზედ არ არის დამოკიდებული, რამდენადაც ევროპის დიდ სახელმწიფოების სურვილზედ, ამათი სურვილები კი დამოკიდებულია თვითეულ დაინტერესებულ სახელმწიფოს შინაურ მდგომარეობაზედ, მათ ჯგუფობრივ კავშირებზედ და საერთოდ ძალთა განწყობილებაზედ, რითაც ხელმძღვანელობენ დიპლომატები მოლაპარაკების დროს და რაც ჩვენამდეს ან სულ არ აღწევს ან თუ აღწევს ისეთი სახით, რომ მათზედ შეუძლებელია დასკვნა დავამყაროთ.

მაგრამ რა შედეგიც უნდა მოჰყვეს დღევანდელ გამწვავებულ მდგომარეობას, ერთი რამ საყურადღებო და დიდმნიშვნელოვანი მაინც დარჩება — ეს, პატარა ერების მიერ თავის საკუთარის მდგომარეობის კარგად შეგნება, და მათ მიერ თავის არსებობისთვის ახალი გზის გამოთხება — შეკავშირებაში. ეს მით უმეტესი რომ, ჩვენის ფიქრით, მხოლოდ ასეთი შეკავშირება და საკუთარ ძალის იმედი იხსნის ბალკანეთის პატარა ერებს როგორც ოსმალეთის თვითნებობისაგან ისე დიდ სახელმწიფოთა გაიძვერა პოლიტიკისაგან.

გარეშე.

კოოპერაცია და ეკონომიური ცხოვრება.

თანხების მდგომარეობა ქართლ-კახეთის წვრილი კრედიტის ამხანაგობ. 1 აპრილისათვის 1912 წ.

	საკრედიტო ამხანაგ.	შემნახვ.-გამსესხ. ამხანაგ.
ამხანაგობათა რიცხვი	41	9
წევრების რიცხვი.	8931	1278
ძირითადი თანხა		
ნასესხი სახელმწიფო ბანკისაგან (გრძელ ვადიანი)	50.950 მ.	4000 მ.
სხვებისაგან	1000	—
მოკლე ვადიანი სესხი.		
სახელმწიფო ბანკიდან გამოტანილი	96358 მ. 30 კ.	19000
პაიების თანხა	—	12771 მ. 30 კ.
საკუთარი თანხა	1995 მ. 80 კ.	758 „ 02 „
სათადარიგო თანხა	1028 „ 47 „	325 „ 94 „
განსაკუთრებული თანხა	5646 „ 66 „	290 „ 66 „
შესანახად შემოტანილი თანხა	24821 „ 64 „	19269 „ 54 „
მოგება და სარგებელი	6985 „ 87 „	2052 „ 83 „
ხარჯი და ზარალი	3262 „	1446 „ 16 „
ბალანსი	188891 „ 90 „	59186 „ 95 „
წევრების კრედიტი	701605 „	145960
გაცემულია სესხად	175124 მ. 68 კ.	54307 მ. 43 კ.

ამ ცხრილიდან ნათლად სჩანს რომ ქართლ-კახეთის საკრედიტო ამხანაგობანი განსაკუთრებით სახელმწიფო ბანკის დახმარებით არსებობენ; ეს კი იმასა ნიშნავს, რომ ამხანაგობანი 13 წლის განმავლობაში, რომელ ხანაშიაც უნდა დაუბრუნდეს სახელმწიფო ბანკს ვალი, დამოკიდებულნი იქნებიან მისგან და მხოლოდ ამის შემდეგ განთავისუფლდებიან და დამოუკიდებლად საქმის წარმოება შეეძლებათ.

უკეთეს მდგომარეობაში იმყოფებიან შემნახველ-გამსესხებელი ამხანაგობანი, რომელთაც აქვთ თავისი საკუთარი, — წევრების პაიებიდან შემდგარი, თანხა—12771 მან. 30 კ. და რომელიც სამჯერ აღემატება სახელმწიფო ბანკისაგან ნასესხებ ძირითად თანხას—4000 მ. სხვა თანხები ჯერ ჯერობით სუსტად გამოიყურებიან (საკუთარი, სათადარიგო და განსაკუთრებული თანხები), რადგან არც საოპერაციო თანხები (გრძელ და მოკლე ვადიანი) აქვთ სამყოფი და მასთან ერთად არც ამხანაგობათა ოპერაციები დამდგარან ჯერ-ჯერობით ღონეზედ.

ჩვენი საკრედიტო კოოპერაციის წინსვლის იმედს გვინერგავს წევრების მიერ შესანახად შემოტანილი თანხა, რომელიც ეხლავე უდრის საკრედიტო ამხანაგ.—24821 მ. 64 კ., შემნახვ.-გამსესხ. ამხანაგობაში—19269 მ. 54 კ. ამ თანხის ზრდა-განვითარებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი საკრედიტო კოოპერაციისათვის. ამ თანხის საშუალებით ამხანაგობანი გააფართოვებენ თავის მუშაობას, განითავისუფლებენ თავს ყოველნაირ დამოკიდებულებისაგან, შეუნახავენ წევრებს ყოველგროშს და საერთოდ ამით შეაჩვევებენ ჩვენს გლეხობას თავის ოფლით ნაშოვნი ფულის პატრონობას და ზრდა-გამოყენებას.

ხარჯი, შედარებით მოგებასთან, დიდი არის, მაგრამ როცა თანხები ვაიზრდება და ოპერაციები განვითარდება ხარჯი და ზარალი მალე ჩამორჩება მოგებას და აღარ დააწვება კისერზედ, როგორც ეხლა.

დ. ვაჩნაძე,

ტყისა და საძოვრების სერვიტუტების
ლიკვიდაცია.

კარგა ხანია კავკასიის უმაღლესმა მთავრობამ შემუშავა კანონი დროებით ვალდებულ გლეხთა მიერ ნადელების იძულებით დახსნისა. ეს კანონი უკვე მოიწონა სახელმწიფო სათათბირომ და გადასცა განსახილველად სახელმწიფო საბჭოს, რომელიც, უეჭველია, ამ ზამთარს განიხილავს, ან მომავალ გაზაფხულის პირზე.

მომავალი კანონი შეეხება მხოლოდ სახნავ მიწის იძულებით დახსნას და შესყიდვას. საძოვარი და ტყის სმარება კი ისევ გაურკვეველი დარჩა და სწარმოებს დღემდე იმ სახით, როგორც „უსტაენი გრამოტებშია“ ნაჩვენები.

დღეს მთავრობა ამ საგნის განორკვევასაც შეუდგა. თბ. საგლეხო საკრებულოში გუბერნატორის თავმჯდომარეობით დაიწყობა ამ თვის გასულს თათბირი, თუ როგორ მოწესრიგდეს ეს საქმე და რანაირი კანონი შემუშავდეს ტყეებითა და საძოვრებით სარგებლობისა.

როგორც შევიტყეთ, გუბერნატორი იწვევს თათბირში მონაწილეობის მისაღებად ადგილობრივ მოღვაწეთაც, რომელთაც მიეცემათ მხოლოდ მრჩეველი ხმა.

სწორედ სასურველია, რომ მალე ბოლო მოეღოს ადამის ქამის წესსა და რიგს საძოვრებით და ტყით სარგებლობისას. დახვებულნი წესი ხელფებს უკრავს და სულს უხუთავს ორივე მხარეს— მამულის პატრონსაც და გლეხსაც.

—ი.

ჩვენი პროვინცია იღვიძებს:

— ქ. სიღნაღში გამოვიდა მეორე ნომერი გაზ. „ხმა კახეთისა“. ძეთაური გაზეთისა გვაუწყებს, რომ „ხმა კახეთის“ ხელმძღვანელები გონიერ გზას დაადგნენ და სიტყვის დამთავრების შემდეგ საქმესაც შეუდგნენ. სხვათა შორის მეთაური იკვლევს იმ მიზეზებს, რომელნიც კახეთის ეკონომიურ აღორძინებას ელობებიან წინ და აშბობს.

„ამის მიზეზები ბუერია: ჩვენ გვაკლავს საზოგადო განათლება, შემდეგ ნუციალური სამეურნეო ცოდნა, რომ უკეთესად მოვაშადათ ჩვენი შრომის ნაწარმოები. არა გვაკვს განვითარებული ვაჭრები და მრეწველები და ვეკლავს შეტად კიდევ ხელს გვიშლის იაფ-ფასიან კრედიტის (სესის) უქონლობა“.

რა „მეწვრილმანები“ და „აპოლიტიკოსნები“ არიან „ხმა კახეთის“ ჰუბლიცისტები! — იტყვის „სახალხო გაზეთი“, მაგრამ საბედნიეროდ ამ „მეწვრილმანებმა“ მომავალისათვის რეალური საქმე არ ჩიეს ცარიელ ლაპარაკსა და მოაწყყეს ერთი „წვრილმანი“ საქმე: დააარსეს საურთიერთო ნდობის ბანკი ქ. სიღნაღში. გაზ. „ხმა კახეთის“ მოყვანილ ცნობებით ბანკის სამი თვის მუშაობა საყურადღებო ანგარიშით დამთავრდა.

ქ ე მ ო ს ა ვ ა ლ ი

გ ა ს ა ვ ა ლ ი

საწვერო ფული 18,590 მ.
შესან. შემოუტ. 17,771 მ. 60
სხ.დასხ შემოს. 2,921 მ. 40 კ
სარ. აულიათ 1,854 მ. 93 კ.

გაუხსნებიათ . 34,426 მან.
ხარჯი ჰკონიათ 1,756 მ. 79 კ.
ფულად შე-
ნახული ჰკონიათ კასაში და
ხაზინაში 4,961 მ. 14 კ.

სულ 41,137 მ. 93 კ.

სულ 41,137 მ. 93 კ.

სამი თვის განმავლობაში სესხით უსარგებლნია 270 კაცს.

კარგი ნაყოფი მოჰყვა ბანკის მოკლე ხნის მუშაობას. ფრთხილად და ყურადღებით უნდა მოუარონ ხელმძღვანელებმა ამ ფრიად სასარგებლო დაწესებულებას, რომელიც შესაძლოა ახლო მომავალში გადაიქცეს დიად საქმედ. გზა გამარჯვებისა!

—

— ქ. სიღნაღმა ხომ გამოიყვანა კიდევ თავისთვის წყალსადენი ეხლა, როგორც გაზ. „ქართლი“ გვატყობინებს ამასვე აპირებს გორი, რისთვისაც მოუწვევია ბაქოდან ფრანგი ინჟინერი.

—

სამწუხარო ამბავი.

აგრონომი გიორ. საყვარელიძე ატყობინებს ქ. ს.-სამეურნეო საზოგადოებას, რომ თელავის ახლო ერთ სომენ-სირაჯის ვენახში აღმოჩნდა ფილოქსერა, რომელიც გამოკვლევით 5 — ს წელიწადია რაც ამ ზეარში ბუდობს. ვაზის ნამყენები ქართლიდამ მოუტანია.

დაუძინებელმა მტერმა კახეთისამ—ფილოქსერამ კიდევ ამოჰყო თავი კახეთის ვენახებში...

ქ. ს.-სამეურნეო საზოგადოება დაუყოვნებლივ მუშაობას უნდა შეუდგეს. გამოიკვლიოს საცდელი მეთოდებით რაც შეიძლება მალე ამერიკულ ვაზის ნამყენის თვისებები კახეთის ჰავა ნიადაგის მიხედვით და ენერგიულად გაავრცელოს ეს გამოცდილი ამერიკული ნამყენები კახეთის მევენახეთა შო-

რის, თორემ ასეთი ქირი სულ მოსპობს კახეთის ღვინის მიურნეობას.

კავკასიაში ბამბის მოყვანა ეოგეელწლივ იზრდება. ამ 25 წლის წინად კავკასია იძლეოდა არა უმეტეს 150.000 ფუთისას, შარშან კი (თუმცა მოსავალი ცუდი იყო) — 5 მილიონი ფუთი კურკიანი, ან 1 1/2 მილ. უკურკო ბამბა დადგა. ღირებული არა ნაკლებ 16.000,000 მან. ბამბის შემოსავალი ერთი ორად მეტია ზურის, ბრინჯის, ოინჯის და სხ. მცენარ. შემოსავალზედ. ჩვენ დარბ მუერნეს ეს დარგი დიდს შეღავათს მოუტანს. აღაზნის და იორის ხეობაში კარგად ხარობს თურმე და სსკირთა მტლანეთაგან ინიციატივა. („სსს. კაზ.“)

რუსეთის სამკლესიო კრების წინასწარი სათათბირო.

შეტურბურგში მუშაობს იგრედ წოდებული წინ. სწარი სათათბირო საეკლესიო კრებისა. სათათბიროს დაფუძნებული იქნა მთავრად მასალა მომავალ საეკლესიო კრებისათვის.

სხვათა შორის, ამ კრებამ უნდა განიხილოს, თანახმად უმადლესის ბრძანებისა — აღდგენილ იქმნას, თუ არა ივერიის ეკლესიის ავტოკეფალია.

ჟურ-ჟურობით ცნობა არა გაქვს, იქნია თუ არა მსჯელობა სათათბირომ ამ ფრთად დიდმნიშვნელოვან სსკანსე. დეპუტამ კი გვაუწყა, რომ სათათბიროს დაუდგენია — სოხუმის ეპარქია გამაქეთს სსკართველს სსკაზარხოსოდან და ცალკე დამოუკიდებელ ეპარქიად აღიაროს.

დეკანდელი სოხუმის ეპარქია განუერელი ნაწილია ივერიის ეკლესიისა და მისი ჩამოშორება ეწინააღმდეგება ეკლესიის კანონთა და მსოფლიო კრებათა დადგენილებათა.

დანამდვილებით ვერ ვიტყვი, რა თვალთ შეხედავს მომავალი საეკლესიო კრება ივერიის ეკლესიის კანონთა და მსოფლიო კრებათა დადგენილებათა წინააღმდეგს განზრახვას.

მთელი მორწმუნე და მართლ მადიდებელი რუსეთი სსსრებით უერებს მომავალ საეკლესიო კრებას. იმედი იქვს, რომ იგი განახლების გზაზე დააყენებს საეკლესიო სსკმეს, განამტკიცებს შერეულ სარწმუნეობას და გზას მოუტარს კადიერებულ მწვალებლობას. რაკი ასეთი ძეგლებითაა გამსწავლული მორწმუნე რუსეთი, უნდა ვიფიქროთ, რომ მომავალი საეკლესიო კრება სიევარულითა და

ქრისტიანული სათნობით მოისმენს დაობლებულ ივერიის ეკლესიის სსკმესაც და ახალის იარებათ აღარ დაწყლულებს მას.

—ლი.

ჯვარობა.

ოცს ენკენისთვის წმ. ესტატის ეკლესიის ღლეობა არის სოფელ ერთაწმინდაში.

ერთაწმინდასა მშვენიერი სიტყვაა, რა დიდ მნიშვნელოვანი აზრი ერთა წმინდასა ეს აღგილი და არა მარტო ქართველი ერის სამლოცველო. და მართლაც აუარებელი ხალხი იკრებება ამ ეკლესიისათან. განურჩევლად ეროვნობისა და სარწმუნოებისა.

დიდი სასოება და რწმენა უნდა ჰქონდეს კაცს, რომ გაბედოს და შეუდგეს იმ უშველებელ გორას, რომლის თავზედაც აშენებულია ერთი იმ ძველის ძველ-ძველთაგანი, როგორც არის ერთაწმინდის მშვენიერი ეკლესია. ეს ჩვენი ოდესლაც ბრწყინვალე წარსულის და სასოების სახსოვარი. შეუდგეს და ავიდეს იმ საშინელი გზით, რომელიც სოფ. ახალქალაქიდან დაწყებული ეკლესიის კარამდე მიიგრის-მოიგრისება, აღის და ჩადის თვალუწვდენელ ხეგ ხუვებში და დასანახავლად კი შესახარავ ფლატეებს წარმოადგენს. საკოდავი სანახავია ამ უღმობელი გზით მიმავალი ურმები დედაკაცებით, ბავშვებით, ტრადიციონულ სამღვათო — თეთრის ცხვრებით და სხვა და სხვა ნუზლით გატენილ ხურჯინებით. გული გიკუმშება და უნებლიეთ თვალს არიდებ ამ თავგანწ რულ მლოცველო, რომელნიც მხოლოდ ღომი კამეჩების კისრის მოწყალებით არ ინთქებიან უფსკრულებში. და ასეა დღარული და გვერანგბოლი ეს ერთაწმინდის გზა ყოველთვის და ასე ყოფილა უთუოდ ყოველთვისვე და არც ერთაწმინდელგებს და არც იმ მრავალ ერთა, რომელნიც დაიარებინ ამ გზით არას დროს არ მოსვლიათ ფიქრად ამ გზის შეკეთება. აღბად ქართველი კაცს წარმოდგენა ისეთი თუა, რომ წმ. ესტატე მხოლოდ საშინელი გზით მიძღვნილ თავიანის ცემას უკეთ მიიძღვნისო. და რომ ნამდვილად ასე ფიქრობს მლოცველი იქიდგანაცა სჩანს, რომ ყველანი დიდად სწუხან, რომ ერთაწმინდას წაართვეს

ის ორ ფუთიანი „დადიანი“*), რომლითაც „და-
ავადებულნი მლოცველნი ამ დადიანით კისერზედ
დადებით და ეკლესიის გარშემოვლით საღებო-
დნენ ხოლმე“-ო. ერთაწმინდაობა მშვენიერ დროს
ზოდის. შემოდგომის ჰაერი გრილია, ბუნება
ისევე ხელშეუხებელი თავისის სიმშვენიერით
და ყოველი ქინახული და წლის მოსავალი
სახლში შეტანილი. გლეხის გული დამშვიდე-
ბულია ყოველის მხრივ და ისიც დიდ გულუხვობას
იჩენს სტუმართ მოყვარობასა და თავის ოჯა-
ხის რიგიანად გამოწყობაში. მთელი სამი ოთხი
დღე ჯვარობის შემდეგ არამ თუ ერთაწმინდაში,
იმის გარშემო ბლომად გაბნეულ სოფლებშიაც
შეუწყვეტელი ლხინია. ქორწილები, ნათლობა,
წლის წირვები ამ დროსთვის არის ხომლე გადა-
დებული და მასპინძელიც და სტუმარიც გატაცე-
ბით მხიარულობს.

მოდრობის შემდეგ საზოგადოება და მასთან
მწერლობაც უხიარად აცხადებდა „ჯვარობების“
მოსპობის სურვილს. ზოგიერთმა სოფელმა გაზეთ-
ში განცხადებითაც კი განაცხადეს მტრის და მოყ-
ვრის საუწყებლად, რომ ისინი ვეღარ გაუმასპინ-
ძლდებიან ჩვეულებრივ სტუმართ და სთხოვენ ყვე-
ლას ნუ ინებებენ მათთან მობძანებას.

პირველში თითქო კიდრც შესდგა ხალხი,
დღეობებში სიარულს უკლო, მაგრამ ეს მხოლოდ
დროებით იყო და მალე ყოველმა ძველმა საეკლე-
სიო დღესასწაულმა თავისი ძველის ძველი ხასია-
თი მიიღო და დიდი უსამართლობაც იქნებოდა
ეროვნული ხასიათის და ჩვეულების დაღატაკი,
რომ ეს ერთად ერთი გლეხის აღმფრთოვანებელი
და სასიხარულო დროს გასატარებელი მოსპობი-
ლიყო.

რა შვილია ის ხალხი, რომელიც არ მხიარუ-
ლობს და ათასში ერთხელ მაინც გიჟურის გატა-
ცებით არ ივიწყებს თავის ჩვეულებრივ უფერულს
და უბადრუკს მდგომარეობას, თავის ბედშავს, ყო-
ველ შევებას მოკლებულ სიცოცხლეს?!

ოჰ, ვისაც არ უნახავს სამზადისი ჯვარობაში
წასასვლელად, ვისაც არ უნახავს სამზადისი ჯვა-
რობაში მომსვლელთა დასახვედრად, ის თავის-
დღეში ვერ მახვდება, თუ რამდენი ბედნიერება

და სიხარულია ამ მზადებაში და ამ სანატრელ
მოგზაურობაში.

„ჯვარობა“ ლხენაა და ბედნიერება განსაკუთ-
რებით გლეხის დედაკაცისათვის. ეს ერთად ერთი
ასპარეზია ივის დაჩაგრულ და კარშეკეტილ ცხოვ-
რების ფერ შესაცვლელად. თუ ყმაწვილია, ის ჯვა-
რობაში იჩენს თავის სიმშვენიერის და საეკლეუ-
ციის უნარს და იქ პოულობს თავის სატრფოს,
მომავალ ცხოვრების მეუღლეს; თუ ოჯახით და-
ტვირთულია და საქმიანობით წელმოწყვეტილი,
რამდენიმე საათთ შევებას და დასვენებას, თუ
ხნიანი, ჯვარობაში ის ინახულებს თავის გათხო-
ვილ ქალიშვილებს, თავის ნათესაებს, თავის სამ-
შობლო მხარეს და ერთხელ კიდევ გაინავარდებს
იმ მიწაწყალზედ, სადაც აღზრდილია, უთამაშნია
და ჰყვარებია, სადაც იმისი ვიწრო შეხედულობით,
არის ნამდვილი იმის სამშობლო და მამასადამე სა-
ყვარელი და სანატრელი მხარეც.

ბავშვების სიხარულს, მათ აღტაცებას ხომ
სამზღვარი არა აქვს და ყველა ეს სიხარული და
ბედნიერება უნდა მოისპოს მხოლოდ იმიტომ რომ
გლეხს დევზოგება ერთი ორი გროში და იმის
ეკონომიურ კეთილ დღეობას შემატებს რასმე?

ამ გზით რომ გვევლო, მაშინ ხომ უნდა მო-
სპობილიყო ყოველი გასართობი და დროს გასა-
ტარებელი დაწესებულება. რა ფერი ექნებოდა
მაშინ ადამიანის ცხოვრებას და რა ფასი იმის სუ-
ლიერ სიცოცხლეს?

პური და გართობა განა ერთგვარადვე არ
შეადგენს კაცის სიცოცხლის მოიხონილებას?

პირ იქით „ჯვარობა“ უნდა გავაუმჯობესოთ,
უკეთესად მოვაწყოთ, ყოველი ეროვნული ვარჯი-
შობა და თამაშობა, სახალხო თეატრი და კონცერ-
ტები მოვაწყოთ ყველგან, იქ სადაც მრავალი ხალ-
ხი იკრიბება და ხალხის გართობას საუკეთესო ფე-
რი და აზრი მივცეთ. მისასვლელი გზების შეკეთე-
ბის აზრი გავავრცელოთ და თუ შესაძლებელი
იქნებოდა თვით იმ ეკლესიის გამშვენიერებისათვი-
საც, რომელიც ეხლა დანგრეულნი და გავერანე-
ბულნი არიან, თვით ხალხი ავამუშაოთ.

ეკ. გაბაშვილისა.

*) „დადიანი“ უშველებელი რკინის ჯაბვია, რომე-
ლიც თითქმის ყველა სამლოცველოებში იყო ხოლმე და
რომლითაც გარს უვლიდნენ ავადმყოფნი ეკლესიას.

ბიბლიოგრაფია

სარგის კაკაბაძე.—თამარ მეფე და მისი მნიშვნელობა საქართველოს ისტორიაში.—ლექცია, წაკითხული თბილისში 5 თებ. 1912 წ.

სუფთად დაბეჭდილი პატარა წიგნაკი შეიცავს სულ 15 კაბადონს. ავტორი სტეფანოს გომარევიას უმთავრესი ღვაწლი თამარ მეფისა ჩვენს ისტორიაში. ავტორის ფიქრით საქართველოს მეფეთა შეცდინებამ და ნატვრ. მ, რომ დაემყარებინათ ძლიერი ერთმეფობა და ცენტრალური მართვა-გამგეობა, რეალური, კონკრეტული სსხე და ფორმა მიიღო თამარის დროს. პრაფინციათა სუპრატინის მისხობას თამარის წიმაზანი სტეფანოსი უიფხეთა შემწეობით, ხოლო თამარმა ს. შუალეობა შესწავლა და დაემყარა უცხო ტომის არისტოკრატიაზე; სახელდობრ სამეგრეოგორიან მხარგრძელებზე, რომელთაც უპირველესი თანამდებობანი მიანიჭა სახელმწიფოში.

თამარ მეფე მანინ ცხელბუღი გახდა მიუცა ცალკე კათალიკოზი დასავლე საქართველოსთვის. თამარ მეფის სიკვდილის შემდეგ, სულ რ. ღაც 35—40 წელმ. გააჩნდა, რომ ეკლესიურ განყოფილს მოჭევა პოლიტიკური განკერძობაც, ასე რომ თამარის დიდებუღი საქმე უნაყოფო გამოდგა.

მაგრამ თამარ მეფე მანინ სათაფრსებელაა ქართველ ერისათვის, იგი აღმერთებს მას და სწამს, რომ თამარი არ მოკვდა და განისვენებს თქროს კუბოში. ახსნება ასეთი იდეალიზაცია და სიუვარული თამარისა და მისის მეფობისა იმით, „რომ თამარის დრო იყო ის დრო, როდესაც ერთი სული ერთ სკერთო პოლ ტიკურ კალაპოტში დედა და თვით თამარი იყო განხარბეული კმბლემ ქართველ ტომების სოლიდარობისა“.

ავტორი გაკვრით მოახსენებს, რომ შ. რუსთაველი თამარის დროს არა სტეფანოსად. ვეჭრობთ, რომ უხერხულია გაკვრით ამის თქმა, როდესაც საქმარისი საბუთი, ამის დამატეცეცელი, არა მოეკანიალი.

ა—ლი.

ნაკრები.

იაპონიის სკოლებში დაიარება 90°, ბავშვებისა, 1873 წელს მოწავლეთა რიცხვი აღმეტებოდა 1.180 ათასს. 30

წლის შემდეგ 5 მილიონამდე ავიდა პირველ დაწყებითი სკოლები იაპონიაში 29 ათასამდე იქნება, ამათში 6500 უმაღლესი ტიპისა. პირველდაწყებით დაბალ ტიპის სკოლაში გადიან შემდეგ საგნებს: სამღვთო სჯულს, სამშობლო ენას, ანგარიშს და გომნასტიკას; მსურველთა აწავლიან კიდევ ხატვას, გალობას და ხელოსნობას (ქალებს ხელსაქმეს). უმაღლეს ტიპის სკოლაში კი აწავლიან ყველა ზევით მოყვანილ საგნებს, იაპონიის ისტორიას, გეოგრაფიას და ბუნებისმეტყველობას.

პირველ დაწყებით სკოლაში აბარებენ ბავშვებს 6 წლიდან და რჩებიან 14 წლამდე ყოველი. მშობელი ან აპეკუნი მოვალეა უსათუოდ ატაროს ბავშვები სკოლაში 4 წლის განმავლობაში მინც.

„პერპეტუუმ მობილი“ ამერიკელთ უკვე განუხორციელებიათ. ნიუ-იორკის კაპიტლისტებმა შეშდვი ცირკულიარი მიიღეს: „ჩვენ განვიზრახეთ ხელი მოვიკლოთ კატების გამრავლებას და რიცხვი მათი მოვიყანოთ ერთ მილიონამდის. თითო კატა წელიწადში მოგცემს თორმეტ კნუტს. მათი ტყეის ღირებულობის მიხედვით წელიწადში თორმეტი მილიონი კატა მოგცემს 2.000 გირვანქა სტერლინგს. გატყავების ხარჯი რომ გამოვიყოთ, მინც დღეში 1,000 სტერლინგი მოგება დაგვრჩება.“

მაგრამ კატებსაც ხომ საზრდობა უნდა! ზერე რითი? მათთან ერთად ჩვენ გაგამრავლებთ თავგებს. თავგები კატებზე ოთხჯერ უფრო ჩქარა მრავლდებიან, ისე რომ თითო კატას ოთხი თავგი ჰხვდება, რაც სრულიად საქმარისია. მაგრამ თავგებს რიდათი ვარჩენთ?

ეს სულ უბრალოა: გატყავებული კატებით. თითო თავგეს—ერთი კატის მეოთხელი. აზნაირად: კატებს თავგებს ვაქმევთ, თავგებს—კატებს, ჩვენ კი მოვავროვებთ კატების ტყავებს და ფულს. თანახმა ხართ ჩვენი განზრახვის განხორციელებაში მონაწილეობა მიიღოთ?

და მრავალმა ამერიკელმა გადაჭრით უპასუხა: „თანახმა ვართ“.

24 საათის განმავლობაში სახლის აშენება. სიჩქარის პირველობა შენობის აგებაში, უეჭვილია, ჩრდილოეთ ამერიკამ დაიმსახურა. შეერთებულ შტატებში. ქალაქ ლენდსლოუნში, სენ-ლუის მახლობლად, გასაკვირველ სიჩქარით ააშენეს უშველებელი სახლი მთელი მოწყობილობით წყლისა, გაზისა და ელექტრონისათვის.

შენობის აგებაში 25 მუშა იღებდა მონაწილეობას. სახურავს სამი საათი მოუნდნენ. ხოლო წყლის, გაზის და ელექტრონის მოწყობას კი ოთხი საათი. სამუშაო ამერიკული სისტემით იყო გაყოფილი და არც ერთი წუთი უბრალოდ არ დაკარგულა. პირველი წერაქვის დაკვირიდან 24 საათის შემდეგ პატრონს შექმლო კიდევ დაბინავებულები და მთავრებულ სახლში და სადილის სამზადისს შესდგომოდა ახალი სახლის ახალ სამზარეულოში.

ჩვენი ფოსტა

აეტი გეწამს: „Шкалапoreти, недалеко отъ Зестанопети“.
 მაგისტანა ლექსთა წერას, სჯობს იმ თქვენ „ლობის ძირას“ ნაცარი ჭექოთ. „ზესტაფონო მწეიდობით!“

პ. ზეგნელს: იქნება ვსცეებით, მაგრამ გვგონია, რომ მოთხოზას სიგრძის გარეა აზრიც უნდა ჰქონდესა.

ირ. ტ—ძეს: თქვენ თავს პირუტყვს ადარებთ თქვენს ლექსში. რად სჩადით ამას, პირუტყვენი კი ცოდონი არ არიან?

„მწეენიერ ასულა ხელში ეჭირა მიწა: „ჯილდო“—ეწე-რაა: ალ. ცირკიძეს.

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

„კოოპერაცია“

სახალხო საკოოპერაციო და სასოგადო-ეკონომიური ჟურნალი.

ჟურნალი „კოოპერაცია“ დამატებით ღირს წლიურად 3 მ. ნახევარ წლით 1 მ. 75 კ. „შრომის კავშირი“—წლიურად 2 მ. 50 კ. ნახევარ წლით 1 მ. და 50 კ. რედაქცია მოუწოდებს მომხმარებელ, საკრედიტო და სხვა კოოპერაციებს დააკვეთონ „შრომის კავშირი“ ხალხში გასაკრედიტებლად. ულის გამოგზავნა შეიძლება პეკე. ადრესი: r. Kутаисъ редакціи журналовъ „Кооперация“ и „Промисъ кавшири.“.

ქ. გორში გამოდის ყოველდღიური სალიტერატურო, სავაჭრო-სამეურნეო ს. სოფლო გაზეთი

„ქ ა რ თ ლ ი“

ყოველ-კვირულ სურათებიანი დამატებით.

დ ა მ ა ტ ე ბ ი თ

გაზეთი წლიურად ღირება	—	—	—	—	5 მ.
„ ნახევარის წლით	—	—	—	—	2 მ. 60 კ.
„ სამი თვით	—	—	—	—	1 მ. 50 კ.
„ ერთი თვით	—	—	—	—	45 კ.

უ დ ა მ ა ტ ე ბ ო თ

გაზეთი წლიურად ეღირება	—	—	—	—	4 მან.
„ ნახევარის წლით	—	—	—	—	2 მ. 30 კ.
„ სამი თვით	—	—	—	—	1 მ. 20 კ.
„ ერთი თვით	—	—	—	—	55 კ.

ცალკე ნომერი დამატებით ყველგან 5 კაპ. უდამატებოთ 3 კაპ.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ი ს ფ ა ს ი: პირველ გვერდზე პეტრის სტრიქონი ორი შაური, უკანასკნელზე—ერთი შაური. სამ-გლოვიარო განცხადების ერთხელ დაბეჭდვა ორი მანეთი.

შენი შენა: ა) გორში სტამბის მოუწყობლობის გამო პირველ ხანებში გაზეთი „ქართლი“ გამოვა კირაში სამჯერ პატარა ზომისა და უდამატებოდ. შემდგომიდან კი გაზეთი უფრო სრული, მოზრდილი და ყოველ-დღიური იქნება.

რედაქტორგამომცემელი ი. ეკალაძე-ცინცაძე.

მისამართი: ქ. გორი, რედაქცია „ქართლი“

ი. ცინცაძეს. ფული და მასალები მხოლოდ ამ მისამართით უნდა გამოიგზავნოს.

სახალხო გაზეთი

სურათებიანი დამატებით

მიიღება ხელის მოწერა 1912 წლისათვის.

(არ მიიღება ხელის მოწერა ცალკე, უდამატებოდ და არც სურათებიანი დამატება იყიდება ცალკე).

წელიწადში ღირს 8 მან. 50 კაპ.

I ენკენისთვიდან წლის დამლევაზე ღირს 3 მ.

თვეში ღირს 75 კაპ.

(როკორც ქალაქში, ისე ქალაქ გარედ).

საზღვარ-გარედ თვეში ზედ მუტი 25 კაპ.

წლიურ ხელის მომწერთ (რომელთაც პრემია „ვრდემლი“ ერგებათ) 8 მან. 50 კ. უნდა ჰქონდეთ გადამხდილი შემდეგ ვადებზე: პირველად 3 მ., მარტისათვის 5 მან., 1 მაისისათვის 7 მ. და დანარჩენი უნდა გადხდილი იყოს

პ ი რ ვ ე ლ ი გ ლ ი ს ა მ დ ე .